

TÜRK TİCARET KANUNU VE İLGİLİ MEVZUATLAR IŞIĞINDA EMİSYON PRİMİ I

Erol Sönmezocak

Serbest Muhasebeci, Mali Müşavir, Türkiye, e-mail: erol@umutmuhase.com

ÖZET

Aşağıdaki bölümlerde özellikle Emisyon primi uygulaması ele alınmıştır. Özetlemek gerekirse, A.Ş., kuruluşunda veya sermaye artırımlarında hisselerini, ana sözleşmelerinde belirtilen itibari değerle (nominal bedelle) ihraç edebileceği gibi, itibari değerinin üzerinde bir bedelle de ihraç edebilirler.

KV Kanunu'nun 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi ile A.Ş. gerek kuruluşlarında gerekse sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların, itibari değer üzerinde bir bedelle elden çıkarılması halinde oluşan kazançlar KV istisna edilmektedir.

A.Ş' de öz sermaye, sadece şirketin tescil edilmiş sermayesinden oluşmamaktadır. Yedek akçeler, dağıtılmamış kârlar gibi unsurlar da öz sermayeye dahildir. Yukarıda izah ettiğimiz üzere, TTK uyarınca emisyon primi de genel kanuni yedek akçe niteliğinde olduğundan, öz sermayenin bir unsurudur. TTK' nun yanı sıra Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca da emisyon primleri öz sermaye unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Emisyon primli sermaye artırımını genellikle "Melek Yatırımcı" ve halka açılan A.Ş ler de bulunmaktadır. Yatırımında başarılı olan fakat sermayeleri yatırımın devamını getirmeye yetmeyen girişimci, sermayeleri "emisyon primli" artırarak şirketlerine hem yeni ortak bulmakta hem de şirketlerine önemli miktarda sermaye girişi sağlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Emisyon primi, Hisse senedi ihracatı, Kazanç istisnası, Melek yatırımcı

Citation/Atf: SÖNMEZOCAK, E. (2024). TÜRK TİCARET KANUNU VE İLGİLİ MEVZUATLAR IŞIĞINDA EMİSYON PRİMİ I. İZMİR SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER DAYANIŞMA DERGİSİ. 7(1): 59-64

Corresponding Author/ Sorumlu Yazar:

Erol Sönmezocak

E-mail: erol@umutmuhase.com

Bu çalışma, Creative Commons Atif 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License.

GİRİŞ

A-KAVRAM ve NİTELİK

Son dönemlerde, özellikle 2023 yılında Kurumlar Vergisi Kanuna yapılan bir ilave ile emisyon prim gelirlerinin ek vergiye tabii olmasından dolayı hayli tartışılan “emisyon primi” konusunu üç ayrı yazıda ayrıntılı bir şekilde açıklayacağım.

Bu ilk yazımda emisyon primi konusunun kapsadığı kavramları, ticaret ve vergi hukukundaki yeri ve anlamlarını inceleyeceğim.

A.Ş. kuruluşunda veya sermaye artırımlarında hisselerini, ana sözleşmelerinde belirtilen itibari değerle (nominal bedelle) ihraç edebileceği gibi, itibari değerinin üzerinde bir bedelle de ihraç edebilirler.

Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) 347. maddesi uyarınca, itibarî değerinden aşağı bedelle pay çıkarılamaz. Madde nin devamında, itibarî değerinden yüksek bir bedelle pay çıkarılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Ancak bunun için ya esas sözleşmede hüküm bulunması ya da bir genel kurul kararı alınması gereklidir.

Hisselerin itibari değerinin üzerinde bir bedelle ihraç edilmesi halinde, ihraç değeri ile itibarî değer arasında oluşan olumlu fark, Vergi Hukuku’nda “**emisyon primi**”, Ticaret Hukuku’nda “**agio**” veya “**prim**”, Tek Düzen Hesap Planı’nda “**ihraç primi**” olarak adlandırılmaktadır (Belirtilen tanımlar, bu makalede “emisyon primi” olarak anılacaktır)

Emisyon primi, hisselerin ilk ihracında, bir başka anlatımla hukuk âleminde hisselerin doğumunda oluşabilen bir primdir (kazançtır).

Emisyon Primi Kazancı İstisnası

KV Kanunu’nun 5’inci maddesinin bi-

rinci fıkrasının (ç) bendi ile A.Ş.ler gerek kuruluşlarında gerekse sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların, itibari değer üzerinde bir bedelle elden çıkarılması halinde oluşan kazançlar KV istisna edilmektedir.

İstisna, A.Ş. portföylerinde bulunan başka şirketlere ait hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançları kapsamamaktadır. * Lebib Yalkın Dergisi, sayı:208, Özkan Aykar-Gelir Uzmanı s.34

Bu konuda bir uzman görüşü:

A.Ş. hisse edinimi ve elden çıkarması yönüyle en kolay fon edinebilen sermaye şirketi türüdür. Bu şirketler gerek kuruluş aşamasında gerekse sonradan yapılan sermaye artırımlarında nominal (itibari) bedelin üzerinde hisse (pay) senedi ihraç edebilirler. Primli hisse senedi ihracı şirket hisselerinin gerçek değerinde piyasaya arzı bu sayede de mevcut ortakların haklarını koruyarak işletmeye ihtiyaç duyduğu fonun sağlanması gibi amaçlara hizmet etmesi yönüyle bir bakıma hakkaniyetin korunmasına da katkı yapar. Sermaye Piyasası Kurulunun payların primli ihraç edilmesini isteme yetkisi de bu duruma işaret etmektedir.

Şirket hisselerinin gerçek değerinin nominal değerden (hisse senedinin üzerinde yazılı değer) yüksek olması oldukça olağandır. Bu değer farkına hisse senedi ihraç primi, diğer bir ifadeyle emisyon primi denir. Şirketlerin Öz Kaynaklar Hesapları alt başlığında Sermaye Yedekleri hesaplarının içerisinde değişik hesaplar bulunmaktadır. Hisse değer farkının bir kısmı şirketin geçmiş faaliyetlerinden kaynaklı bir kısmı enflasyon kaynaklı bir kısmı ise isim/marka değerinden kaynaklı olduğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki, şirketin kuruluş tarihinin 5-10 yıl öncesine dayandığını bu süreçte de şirketin önemli miktarda gayrimen-

kul gibi sabit kıymet edindiğini, öz kaynaklarda sermaye/kar yedekleri ve dağıtılmamış geçmiş yıl karları ile dönem karı olduğunu, kredibilitesinin yüksek olduğunu ve henüz başlamayan karlı birçok projeyi üstlendiğini düşündüğümüzde yeni çıkarılacak hisse senetlerinin primli ihracı esasında zorunluluk teşkil edebilir. Zira yeni ortaklar hisseleri oranında şirkette hak sahibi olmaktadır. * 08.12.2020 tarihli Alomaliye Doğan Çengel-YMM. Bağımsız Denetçi

B-HİSSE SENEDİ İHRAÇ PRİMLERİNİN (EMİSYON PRİMLERİNİN) VERGİ KANUNLARI KARŞISINDAKİ DURUMU

KV İstisnası

KV Kanununun (KVK), 5/1-ç maddesinde, A.Ş. kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların bedelinin itibari değeri aşan kısmın istisna edildiği, 8/1-a maddesinde kurum kazancının tespitinde menkul kıymet ihraç giderlerinin indirilebileceği, 5/3. maddesinde ise iştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların, KV istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerinden doğan zararlarının, istisna dışı kurum kazancından indirilmeyeceği, hususları hüküm altına alınmıştır.

Kanun ve Genel Tebliğ'de KV' istisnası için, şirketin halka açık olması/sayılmaması, kazancın belli bir süre fon hesabında tutulması, hisse senedi bastırma gibi koşullar aranmamış, şirket türünün A.Ş. olması yeterli görülmüştür.

G.V.K. Yönünden İstisna

Hisse senetlerinden gelir elde etmenin bir yolu elden çıkartmaktır. Diğer deyişle satıştır. Borsa' da işlem görenler hariç olmak üzere, Hisse senedinin elde edilişi ile elden çıkarılışı arasındaki fark GVK'

na göre "Değer Artış Kazancı" olarak GV' ne tabi tutulmaktadır.

A.Ş. hisse senetlerinin elde edilmesinden iki yıl geçtikten sonra satılan hisse senetlerinin alım-satım kazancı ise vergi dışıdır. *MuhasebeTR Bülent Döğür Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Bilim Uzmanı

C-TTK YÖNÜNDEN ÖZ SERMAYE UNSURU OLARAK EMİSYON PRİMİ

Öncelikle emisyon primi nedir, onu açıklayalım. Emisyon primi; daha ziyade şirketlerde sermaye artırımını sırasında sermayeye katılan ortakların belli bir hisseyi satın almak için nominal bedelin üzerinde şirkete ödedikleri ekstra değeri ifade eder.

Normal olarak bir şirkette bütün ortakların katılımı ile yapılan sermaye artırımında emisyon primi hesaplanmasına gerek olmaz. Ortaklardan bir kısmının artırıma katılmaması veya şirkete yeni ortak alınması durumunda, şirketin değerlendirilmesi yapılarak sermaye artırımına katılmayan ortak veya ortakların haklarının korunması amacıyla yeni giren veya mevcut ortaklardan payını artırmak isteyen ortağın şirkete ödediği ilave bedel olarak da ifade edebiliriz.* YMM Osman Arıoğlu Vergi/Algı portalı

Anonim şirketlerde öz sermaye, sadece şirketin tescil edilmiş sermayesinden oluşmamaktadır. Yedek akçeler, dağıtılmamış kârlar gibi unsurlar da öz sermayeye dahildir. Yukarıda izah ettiğimiz üzere, TTK uyarınca emisyon primi de genel kanuni yedek akçe niteliğinde olduğundan, öz sermayenin bir unsurudur. TTK' nun yanı sıra Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca da emisyon primleri öz sermaye unsuru olarak değerlendirilmektedir.

TTK' nun 462. maddesi, iç kaynaklardan sermaye artırımını düzenlemektedir. Maddenin birinci fıkrasına göre, "Esas

sözleşme veya genel kurul kararıyla ayrılmış ve belirli bir amaca özgülenmemiş yedek akçeler ile kanuni yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve mevzuatın bilançooya konulmasına ve sermayeye eklenmesine izin verdiği fonlar sermayeye dönüştürülerek sermaye iç kaynaklardan artırılabilir.” Yukarıda belirttiğimiz üzere, emisyon primi, “genel kanuni yedek akçe” niteliğinde olduğundan, emisyon primi ile sermaye artırılması mümkündür.

Emisyon primli sermaye artırımını, 5520 sayılı KV Kanununda (KVK) yer alan bazı hükümler nedeniyle şirketlere birtakım avantajlar sağlamaktadır. KVK'nın 5/1-ç maddesinde, A.Ş. kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların bedelinin itibarı değeri aşan kısmı üzerinden elde edilen kazancın (emisyon primi) KV' den müstesna olduğu belirtilmiştir.

TTK 'nın 480/2. maddesi uyarınca ise, kayıtlı sermaye sistemini kabul eden A.Ş. esas sözleşme ile yönetim kuruluna primli pay çıkarma yetkisi tanınabilir.

Emisyon priminden bahsedebilmek için, payın A.Ş. tarafından çıkarılması, yani ihraç edilmesi sırasında pay bedelinin önceden öngörülmüş olması gerekmektedir.

Pay sahibinin payını itibari değerinin üzerinde bir bedelle üçüncü kişiye satması yani elden çıkarması halinde, aradaki fiyat farkının “emisyon primi” olduğundan söz edilemez.

TTK 'nın 480/1. maddesine göre, kanunda öngörülen istisnalar dışında, esas sözleşmeyle pay sahibine, pay bedelini veya payın itibari değerini aşan prime ifa dışında borç yükletilemez. Maddede “payın itibari değerini aşan prim” ifadesiyle “emisyon primi” kastedilmektedir. Buna göre pay sahibi, taahhüt ettiği sermaye bedelini ödeme yükümlülüğünün yanı sıra, itibari değerinden yüksek be-

delle pay çıkarılması halinde, bu prim (emisyon primi) bedelini de ödeme yükümlülüğü altındadır.

TTK 'nın 519. maddesine göre emisyon primi, “genel kanuni yedek akçe” niteliğindedir. Nitekim maddenin birinci fıkrasında “Yıllık kârın yüzde beşi, ödenmiş sermayenin yüzde yirmisine ulaşımca kadar genel kanuni yedek akçeye ayrılır.” denildikten sonra, ikinci fıkrada, “Birinci fıkradaki sınıra ulaşıldıktan sonra da a) Yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan primin, çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler için kullanılmamış bulunan kısmı, ... genel kanuni yedek akçeye eklenir.” ifadelerine yer verilmiştir. Burada “yeni payların çıkarılması dolayısıyla sağlanan prim” ifadesi ile, “emisyon primi” kastedilmektedir. Bu nedenle emisyon primi, maddede belirtildiği üzere, “genel kanuni yedek akçe” sınıfına girmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, emisyon primlerinin tamamının genel kanuni yedek akçe olarak ayrılamayacağıdır. Emisyon primi tutarından payların çıkarılma giderleri, itfa karşılıkları ve hayır amaçlı ödemeler düşülecek ve kalan kısım yedek akçe olarak ayrılacaktır.

D-VERGİ HUKUKU YÖNÜNDEN EMİSYON PRİMİ

Emisyon primini vergi hukukuna göre iki ana başlıkta inceleyelim:

a-Emisyon Priminin Kazanç Niteliği

KVK'nın 6. maddesinde safi kurum kazancının tespitinde, GVK'nın ticari kazanç hakkındaki hükümleri uygulanacağı, VUK'un 177/4. maddesine göre her türlü ticaret şirketlerinin bilanço esasına göre defter tutacağı, GVK'nın 38. maddesinde ise bilanço esasına göre ticari kazancın, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müspet fark olduğu, bu dönem zarfında sahip veya sahipler-

ce işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise farka ilave olunacağı ifade edilmiştir. Bu hükümlerden hareketle emisyon primlerinin, işletme ortaklarıncı şirkete konulmasından dolayı şirketin nev'ine bakılmaksızın kazanç olarak nitelendirilemeyeceği ve KV 'ne tabi tutulmaması gerektiği görüşüne katılmaktayız.

Limited şirketlerin emisyon primlerinin de KV 'ne tabi olmaması gerektiği görüşüne katılsak da kanun yapıcının KVK'nın 5/1-ç maddesinde sadece A.Ş. için emisyon primi kazancı istisnasına yer vermesi söz konusu primi kazanç olarak gördüğü ve istisna dışı hallerde vergilendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmamasına neden olmaktadır. *08.12.2020 tarihli Alomaliye Doğan Çengel-YMM. Bağımsız Denetçi

b- 5520 sayılı KV İstisnası

KV Kanununun (KVK),

8/1-a maddesinde kurum kazancının tespitinde menkul kıymet ihraç giderlerinin indirilebileceği,

5/1-ç maddesinde, A.Ş. kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların bedelinin itibari değeri aşan kısmın istisna edildiği,

5/3. maddesinde ise iştirak hisseleri alımıyla ilgili finansman giderleri hariç olmak üzere, kurumların, KV 'nde istisna edilen kazançlarına ilişkin giderlerinin veya istisna kapsamındaki faaliyetlerinden doğan zararlarının, istisna dışı kurum kazancından indirilmeyeceği, hususları hüküm altına alınmıştır. Ayrıca KV Genel Tebliğinin I/5-4 Bölümünde İstisna, A.Ş. portföylerinde bulunan başka şirketlere ait hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançları kapsamadığı belirtilmiştir.

Emisyon primlerinin sadece A.Ş. açı-

sından KV istisna tutulduğu, KVK'nın 8/1-a maddesinde menkul kıymet ihraç giderlerinin kurum kazancından indirilebileceği ancak 5/3 maddesine göre ise istisnaya ilişkin giderlerin kurum kazancından indirilemeyeceği anlaşılmaktadır. Ayrıca farklı amaçlarla başka şirketlerin hisselerini ellerinde bulunduranlar bu istisnadan yararlanamaz. Kanun ve Genel Tebliğ'de istisna için, şirketin halka açık olması/sayılması, kazancın belli bir süre fon hesabında tutulması, hisse senedi bastırma gibi koşullar aranmamış, şirket türünün A.Ş. olması yeterli görülmüştür.

İştirak eden ile iştirak edilen şirketlerdeki ortakların bir kısmının farklı olması ya da farklı oranlarda paya sahip olunması bu tür işlemlerin yönetimde olmayan ortağın aleyhine sonuç doğurmasına neden olabilir. Zira ortakların şirket üzerindeki hakkı ortaklık payı oranında olup emisyon primleri bu oranın hesaplanmasına dahil edilmemektedir. TTK' nın 461. maddesi gereği emisyon priminin nasıl hesaplandığına ilişkin hazırlanacak ve tescil edilecek raporun gerek şeffaflık ve hesap verilebilirlik gerekse KVK'nın 13. maddesinde yer alan transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü kazanç dağıtımı hükümleri açısından önem teşkil ettiği görüşündeyiz. Her ne kadar KVK'nın 5/1-a maddesinde iştirak kazançları, 5/1-ç maddesinde ise emisyon primleri KV istisna edilse de transfer fiyatlandırması müessesinde kurum ve ilişkili kişiler adına tahakkuk ettirilmesi gereken her türlü vergi toplamının dikkate alınması gerektiği hususunun altını çizmek gerekir. Ayrıca Emisyon primleri öz kaynaklar hesabı altında takip edildiğinden KVK'nın 12. maddesinde yer alan örtülü sermaye hesaplamasına olumlu katkı yapmaktadır. * 08.12.2020 tarihli Alomaliye Doğan Çengel-YMM. Bağımsız Denetçi

SONUÇ

Üç bölümde inceleyeceğim emisyon primi konusunu kapsadığı kavramları, ticaret ve vergi hukukundaki yeri ve anlamlarını inceledik.

Konunun önemi ve güncelliği nedeniyle gelecek yazılarımda emisyon primlerinin sermayeye ilavesi ile emisyon primli hisse senedi ihracatının muhasebeleştirilmesi konularını işleyeceğim.